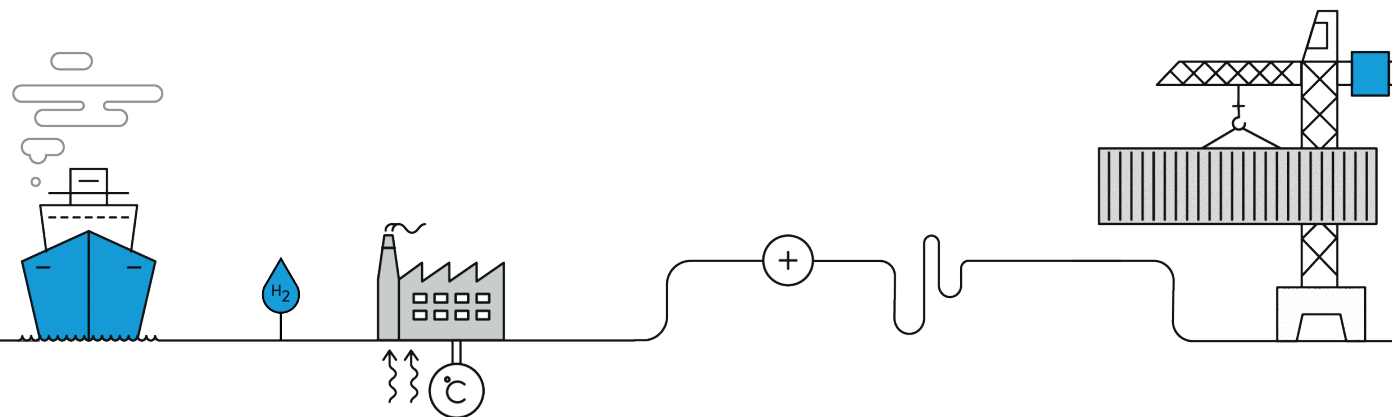

Voortgang van de klimaattafel Haven en industrie in 2021

20 januari 2022

Inleiding

De klimaattafel Haven en industrie heeft de ambitie van de Rotterdamse haven de duurzaamste haven van de wereld te maken, in 2030 55% CO₂-reductie te behalen en in 2050 klimaatneutraal te zijn. De tafel is breed samengesteld. Deelnemers zijn onder meer Havenbedrijf Rotterdam, provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam, bedrijven van het Haven Industrieel Complex, energie (infra)bedrijven, de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland en kennisinstellingen. De partijen die deelnemen aan de tafel werken samen aan een aantal klimaatdeals. Binnen de klimaatdeals worden projecten in ontwikkeling gebracht en worden randvoorwaarden in beeld gebracht voor succesvolle realisatie.

De klimaatdeals richten zich op de nieuwe economie, waarbij het Cluster Rotterdam een belangrijke rol als producent van onze basischemicaliën en een spilfunctie in het transport van onze goederen vervult. De thema's zijn als volgt:

- Waterstof
- Elektrificatie
- Warmte
- Circulair
- Arbeidsmarkt
- Investeringsagenda
- Versnelling van projecten door het Versnellingshuis

Terugblik

De COVID-19 pandemie beperkte de mogelijkheden elkaar fysiek te treffen het afgelopen jaar, desondanks is de klimaattafel Haven en industrie in dezelfde frequentie online bij elkaar gekomen. De sfeer is onverminderd constructief en open, de opkomst is hoog en de deelnemers waarderen de inzet van de klimaattafel. Dat laatste blijkt uit een korte evaluatie die is gemaakt langs een selectie van tafelenoten. Daaruit kwam onder meer naar voren dat de deelnemers (1) de tafel zeer nuttig vinden om kennis en informatie uit te wisselen en acties af te stemmen, (2) waardering hebben voor uit de tafel voortvloeiende instrumenten zoals het Versnellingshuis en (3) het goed vinden dat er ook gezamenlijke lobby-acties op worden gezet.

Naast de projecten die werden opgezet door het bedrijfsleven heeft de

tafel zich het afgelopen jaar gericht op twee focusgebieden: (1) de Cluster Energie Strategie en (2) het Versnellingshuis. De Cluster Energie Strategie (CES) brengt de infrastructuur in kaart die in het havengebied nodig is om de energietransitie te kunnen faciliteren. In de CES zijn zes sleutelprojecten benoemd die zijn ingebracht in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat waar infrastructuurprojecten van nationaal belang geprioriteerd worden. Het Versnellingshuis heeft in 2021 formeel vorm gekregen en er zijn verschillende projecten verder geholpen in hun transitie-ambities, zoals een biobrandstoffenfabriek en een paar projecten om waterstof te importeren. Momenteel wordt gewerkt aan het meer bekend maken van het Versnellingshuis bij bedrijven in de regio.

De klimaattafel functioneert inmiddels als aanspreekpunt voor de industrie en haven vanuit het landelijke uitvoeringsoverleg klimaatakkoord. Daarom zijn ook vertegenwoordigers van Moerdijk aangesloten. De tafel kreeg bovendien landelijk positieve aandacht doordat de voorzitter werd benoemd tot Changemaker van de week (Change.inc).

De klimaatdeals waar in 2019 mee is gestart lopen allemaal nog en binnen de deals worden concrete projecten gestart.

In de zomer van 2021 is door de Europese Commissie overeenstemming bereikt over een nieuwe Europese klimaatwet, waarin wordt vastgelegd dat de Europese Unie in 2050 klimaatneutraal is en dat dit onder andere bereikt wordt via een tussendoel van 55% emissiereductie in 2030 ten opzichte van 1990. De aangescherpte doelstelling zal implicaties hebben voor het projectenportfolio van de energietransitie in het Havenindustrieel complex van Rotterdam, de snelheid waarmee deze projecten uitgevoerd (moeten) worden en de randvoorwaarden die nodig zijn vanuit Rijk en EU. Om inzichtelijk te krijgen wat het Fit for 55 pakket betekent voor de uitvoering van de doelstellingen van de tafel Haven & Industrie is er een QuickScan gemaakt door Clingendael International Energy Programme (CIEP).

Vooruitblik

Uit de CIEP-analyse bleek dat de projecten portfolio voldoende is om de doelstelling van 55% CO₂ reductie in 2030 te behalen. Belangrijke voorwaarde

hierbij is de versnelling van het overheidsbeleid dat deze projecten ondersteunt. Hierdoor blijven investeringen achter. Daarom zal, eveneens puttend uit de eerder genoemde evaluatieronde die langs enkele leden van de klimaattafel is gemaakt, in 2022 vooral nagedacht worden hoe de gezamenlijke lobby vanuit de tafel krachtiger neergezet kan worden. Uit de Fit for 55 analyse blijkt dat de volgende struikelblokken de projecten belemmeren en om overheidsbeleid vragen:

Struikelblokken bij realisatie van projecten

Soort project	Struikelblokken
Warmte uitkoppeling	Financiering, erkenning/honorering scope 2 en 3 reductie elders
CCS	Stikstofruimte
Elektrificatie	SDE++ functioneert niet om business case rond te krijgen
Waterstof	Ontbreken van hoofdinfrastructuur; Ontbreken van instrumentarium voor de inzet van koolstofarme waterstof voor hoge temperatuurprocessen; Ontbreken van certificatie koolstofarme H2; IPCEI-steun (Important Projects of Common European Interest); Ruimhartige implementatie RED2 voor groene waterstof
Grondstoffen	Stikstofruimte; economische haalbaarheid circulaire chemie; verbinding infrastructuur met NRW/ Duitsland en Antwerpen; Europees afvalbeleid en afvalfonds openen voor chemisch recyclen
Infrastructuur	Financiering; Stikstofruimte; Regie overheid

Het onlangs gepresenteerde regeerakkoord van de nieuwe coalitie lijkt op het eerste gezicht veel kansen te bieden voor de Rotterdamse haven & industrie. De Nederlandse emissiedoelstelling wordt aangescherpt en om die doelstelling te bereiken worden significante middelen ingezet. Van de 35 miljard die er in de komende tien jaar voor het klimaat wordt gereserveerd, komt 22 miljard vrij om de transitie van de industrie te faciliteren. Er komen onder meer maatwerkafspraken met de 10 tot 20 grootste emitters (waarvan een groot deel in de Rotterdamse haven zijn gevestigd), er wordt veel geld vrijgemaakt voor

projecten in de een vroege fase van opschaling (onder andere hernieuwbaar gas en waterstof) en er komen middelen beschikbaar voor duurzame energie infrastructuur. Daarnaast wordt invulling gegeven aan allerlei randvoorwaarden zoals het opleiden van mensen en het verkorten van procedures voor de aanleg van infrastructuur. Vanuit het cluster is het nu zaak de propositie zo op te bouwen dat een 'fair share' van deze middelen in Rotterdam landt. De klimaattafel kan en wil daar een belangrijke rol in spelen.

Vanuit het cluster zijn hier ook veel concrete acties en interesse voor beschikbaar. De sleutelprojecten uit de CES zullen de komende tijd verder in uitvoering worden gebracht. Hiermee is de basis voor de energietransitie in de industrie gelegd en worden verschillende projecten bij bedrijven gesteund richting de realisatie. Er worden door verschillende bedrijven Funding Gap Analyses (FID's) voorbereid om waterstoffabrieken in de Rotterdamse haven te gaan realiseren, elektrificatie door te voeren in de industriële processen en transport te verduurzamen. Ook worden er met verschillende landen afspraken gemaakt om importlijnen voor groene waterstof op te zetten en worden er diverse plannen ontwikkeld en FID's genomen in het kader van de duurzame grondstoffen- en brandstoffentransitie (bij voorbeeld de bouw van biobrandstoffenfabrieken) en op het gebied van duurzame logistiek (denk aan ZES, HyTrucks en Rh2ine). Tenslotte ontwikkelt de gemeente samen met de provincie en Deltalinqs diverse projecten in het kader van het Just Transition Fund ten behoeve van voldoende goed opgeleid personeel om de transitie daadwerkelijk vorm te geven.

Klimaatdeals Haven en industrie

Naam	Terugblik		Vooruitblik		
Klimaatdeal	Status	Voortgang in 2021	Planning 2022	Lange termijn	Wat is er nodig
Investeringsagenda energietransitie Haven Industrieel Complex (Klimaatdeal #1)		<p>Afgelopen jaar is in het kader van de aanpassingen aan de energie-infrastructuur de Cluster energiestrategie (CES) en het Data Safehouse opgezet. Dat laatste richt zich op de behoefte aan een plek waar energieleveranciers, netbeheerders en infrastructuurpartijen bedrijfsgevoelige data over de energiedragers als elektriciteit en waterstof van bedrijven kunnen inzien, zonder daarmee - bijvoorbeeld - de Mededingingswet te overtreden.</p> <p>Door een onzeker investeringsklimaat/COVID-19/CO₂-heffing wel/niet en de stikstofcrisis, zijn grote investeringen het afgelopen jaar achtergebleven. Bovendien is meer regie van het Rijk nodig op de ontwikkeling van de energie infrastructuur. In 2021 is de CES afgerond en zijn de eerste bedrijven aan het Data Safehouse gekoppeld. De projecten die investeringen van het bedrijfsleven vragen, worden aan de klimaattafel gemonitord (met in acht name van de concurrentieregels.)</p>	<p>Een update van de CES maken.</p> <p>Safehouse pilot uitvoeren.</p> <p>Kabinetsformatie geeft hopelijk duidelijkheid over stikstofbeleid.</p>	<p>Waterstof infra aanleggen</p> <p>Elektriciteitsinfra verzwaren</p> <p>H-vision faciliteit aanleggen</p> <p>Safehouse geborgd in proces CES/energie infra</p>	<p>Investeringen in infrastructuur en organisatorische inbedding van het Safehouse</p>
Arbeids- en scholingsagenda energietransitie (Klimaatdeal #2)		<p>Er blijft een groot tekort op de arbeidsmarkt. Er zijn veel projecten en plannen gaande maar effect blijft nog uit. De samenwerking van de Leerwerkakkoorden Energietransitie, Haven en Logistiek levert in 2021 een presentatie met facts & figures over het onderwerp energietransitie op de arbeidsmarkt. Het tekort aan (technisch) personeel zet bij veel bedrijven uitvoering van activiteiten onder druk en wordt als belangrijke bottleneck voor de energietransitie gezien. Om de gestelde doelen in 2030 en 2050 te halen is een transitie van human capital (totale kennis en vakmanschap van werknemers) cruciaal. Door COVID-19 is er extra aandacht voor het belang van sociale innovatie en “van werk naar werk-trajecten” binnen het Leerwerkakkoord. Inrichting van het Rotterdams scholingsfonds is als transitiefonds in te zetten.</p>	<p>Versnippering van initiatieven voorkomen door opzet van een ambitieus regionaal programma gericht op de sociale transitie. I.s.m. DL, HbR, kennisinstellingen en overheden</p>	<p>Gezamenlijke aandacht voor branding & imago van de haven als aantrekkelijke werkplek.</p> <p>Intensieve samenwerking op innovatie, kennisontwikkeling en opleiden.</p> <p>Terugdringen tekorten op de arbeidsmarkt</p>	<p>Afstemming op project- en activiteitsniveau van alle partijen op de arbeidsmarkt (werkgever, werknemer, opleiding- en kennisinstelling en overheid (in bv. de besteding van de JTF-middelen)</p>

		Aandacht voor het imago van de industrie is van belang om nieuwe medewerkers aan te trekken.			
Versnellingshuis energietransitie Haven en Industrie Complex (Klimaatdeal #3)		Het Versnellingshuis is opgezet, en functioneert zoals gehoopt. In 2021 is het Versnellingshuis opgeschaald en intensiever bekend gemaakt bij de bedrijven van het Haven-industrieel complex.	Voortgang Versnellingshuis Agenderen structurele knelpunten die we tegen komen bij Rijk of andere instanties	Partners voeren een brede analyse uit rondom de complexiteit van innovatie landingen in het HIC, gevolgd door het verkennen van oplossingsrichtingen.	Actieve promotie van het Versnellingshuis. Nog niet alle bedrijven kennen het.
Grootschalige productie, import en toepassing van waterstof (Klimaatdeal #4)		Doorlopend worden zaken opgestart of een stap verder gebracht: projecten en infrastructuur. Bedrijven als Air Liquide, Vopak, Shell, BP, ExxonMobil, Gasunie, AirProducts, Eneco, Nouryon hebben projecten bekend gemaakt. Ze werken toe naar final investment decisions.	Doorlopend projecten afstemmen en naar een volgende fase helpen.	Doorlopend projecten opstarten, er van leren, bijstellen en naar de volgende fase helpen met ondersteunend beleid.	Steunpakketten (financieel) en helderheid over certificering en ander beleid.
Industriële elektrificatie (Klimaatdeal #5)		Het Fieldlab Industriële elektrificatie (FLIE) heeft een directeur en een locatie met productielijnen gekregen. Dit FLIE is opgericht met ondersteuning vanuit de gemeente Rotterdam, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en de door de Provincie Zuid-Holland gemobiliseerde Europese fondsen. In 2021 is gestart met het faciliteren van de eerste industriële elektrificatieprojecten en het uitvoeren van een systeemstudie inzake de elektrificatie van de haven. Verder is de routekaart Industriële Elektrificatie gemaakt. Hierin staat hoeveel potentieel elektrificatie heeft en wat de voorwaarden voor succes zijn. Leden van de tafel (waaronder de voorzitter) zaten in de begeleidingsgroep.	Industrie verbinden met de faciliteiten van het FLIE	Kennis en ervaringen delen	Zie routekaart industriële elektrificatie: helpend beleid
Duurzame warmte vanuit de industrie (Klimaatdeal #6)		Op 8 november heeft Gasunie aangegeven definitief door te willen gaan met de aanleg van WarmtelinQ (WLQ), de pijpleiding die Rotterdamse restwarmte uit de haven naar onder andere Den Haag brengt. In de gemeenteraad van Den Haag is daarop besloten om bij de Raad van State in bezwaar te gaan tegen het provinciaal inpassingsplan (PIP) van WarmtelinQ. De WLQ-leiding zou ook de basis kunnen vormen voor een verdere aftakking naar Leiden (WLQ+). Op 14 oktober besloot de	Warmteleiding naar Den Haag wordt naar verwachting gerealiseerd Met steun van PZH worden warmte uitkoppeling tussen bedrijven gerealiseerd	Warmtenet in de haven	

		<p>Rotterdamse raad echter om geen additionele financiering beschikbaar te stellen aan het Warmtebedrijf Rotterdam (WbR). Meerdere conditionele voorwaarden die de raad aan WbR gesteld had bleken niet goed ingevuld. WbR kon daarom geen transportovereenkomst sluiten met Gasunie voor de WLQ+. Daarmee werd de realisatie van de WLQ+ onzeker. Gasunie onderzoekt samen met haar partners in hoeverre de WLQ+ gerealiseerd kan worden. WbR is hier geen partij meer in.</p>			
<p>Benutten van reststromen, biomassa, CO₂ in het Haven en Industrieel Complex (Klimaatdeal #7)</p>		<p>In het afgelopen jaar is er gezamenlijk ingezet op regionale versnelling van kansrijke circulaire projecten middels het zogenaamde HIC-lijst (HIC staat voor Haven en Industrieel Complex) overleg. De focus ligt op enkele projecten die zich richten op chemische recycling, biograndstoffen en CO₂-verwaarding. De Zuid-Hollandse biobased propositie is ontwikkeld en kansen voor Biorefining cluster HIC zijn geïdentificeerd. Ook is er een Lobby rondom chemische recycling knelpunten ingezet.</p>	<p>In samenwerking met SmartPort startte Deltalinqs en andere partijen in 2022 een onderzoek naar de vervangingsopgave van ruwe olie door alternatieve grondstoffen voor het Rotterdamse HIC. Het doel is een realistisch beeld te krijgen van de potentie van alternatieven, zoals synthetische gassen, biomassa en chemische recycling van plastics.</p> <p>Daarnaast brengt Deltalinqs met betrokken bedrijven in kaart voor welke toepassingen synthetische gassen/biobased grondstoffen en brandstoffen/chemische recycling plastics geschikt zijn, welke belemmeringen we moeten overwinnen en hoe we praktische</p>	<p>Vervangen van ruwe olie door alternatieven:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Synthetische gassen (CCU, andere restgassen, vergassing van plastics) 2) Biobased grondstoffen en brandstoffen 3) Chemische recycling plastics 4) Nieuwe technieken 	<p>Wetgeving waarbinnen dit mogelijk is en de alternatieven gestimuleerd worden/kunnen concurreren met ruwe olie.</p>

			<p>stappen vooruit kunnen zetten.</p> <p>Ondertussen worden innovators gesteund via het versnellingshuis en het Energietransitie Fonds.</p>		
Legenda	Groen	Klimaatdeal verloopt grosso modo zoals beoogd op 22 nov 2019 en/of is succesvol afgerond			
	Oranje	Klimaatdeal verloopt niet zoals beoogd op 22 nov 2019, bijsturen			
	Rood	Klimaatdeal is gestrand of mist energie, afsluiten			

In 2021 is samengewerkt met (onder andere):

Air Liquide	LyondellBasell
Air Products	Ministerie Economische Zaken en Klimaat
AVR	Ministerie Infrastructuur en Waterstaat
BP	Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland
Deltalinqs	Neste
DCMR	Nobian
Ducor	ONYX Power
Eneco	Provincie Noord-Brabant
Evides Industriewater	Provincie Zuid-Holland
ExxonMobil	RVO
FME	Shell
Gasunie	Shin-Etsu
Gemeente Rotterdam	Stedin
Havenbedrijf Moerdijk	TNO
Havenbedrijf Rotterdam	Uniper
Huntsman	Vopak
InnovationQuarter	